

CARL R. ROGERS

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΟΥ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ (My political stance)

Ασχολήθηκα πολύ με την πολιτική των Εργαστηρίων διαπροσωπικής επικοινωνίας (workshops), που κατευθύνουμε τα τελευταία χρόνια και που ο αριθμός τους κυμαινόταν από 65 μέχρι 220 κάθε χρόνο. Σταδιακά, κατορθώσαμε (εγώ και οι υπεύθυνοι για την οργάνωσή τους) να εφαρμόσουμε στην πράξη τις πολιτικές μας απόψεις μέσα σ' αυτές τις ομάδες που διαρκούσαν από μία ως τρεις βδομάδες.

Θα αναφέρω, περιληπτικά, τι εννοώ με τη λέξη πολιτική. Για μένα ο όρος πολιτική περιέχει τα ερωτήματα: πού βρίσκεται η δύναμη, ποιός κάνει τις επιλογές και παίρνει τις αποφάσεις, ποιός εκτελεί ή επιβάλλει αυτές τις αποφάσεις και ποιός έχει τη γνώση ή τα δεδομένα, σχετικά με τις συνέπειες αυτών των αποφάσεων. Ο όρος δηλώνει τη στρατηγική που αναφέρεται στον τρόπο που αποκτιέται η εξουσία, στην κατανομή, τη διατήρηση και το μοίρασμα ή την παραχώρηση της εξουσίας.

Συχνά έχω ακούσει στα Εργαστήρια και αλλού συζητήσεις, που με ευχέρεια και σαφήνεια αναφέρονται σε πολιτικά ζητήματα. Ωστόσο, σχεδόν ποτέ δεν άκουσα μια συζήτηση για την πολιτική της οικογένειας, του γάμου, του σχολείου, και μόνο σπάνια για την πολιτική στον τόπο εργασίας.

Εντούτοις, όταν ένας πατέρας αποφασίζει για το ποιά είναι η αρμόζουσα συμπεριφορά της οικογένειας, όταν ένας δάσκαλος λέει στους μαθητές του ποιά μαθήματα πρόκειται να μάθουν και πόσο γρήγορα να τα μάθουν, όταν ο διευθυντής ή ο διαχειριστής ενός οργανισμού ορίζει ο ίδιος την πολιτική του οργανισμού, αυτές για μένα είναι πολιτικές πράξεις. Είναι επίσης πολιτικές πράξεις, που αρνούνται τα δικαιώματα του ατόμου.

Πιστεύω ότι οι δικές μου πολιτικές απόψεις γίνονται πιο σαφείς από τον τρόπο, με τον οποίο εγώ και οι συνάδελφοί μου κατευθύνουμε τους εαυτούς μας μέσα στα Εργαστήρια που ανέφερα. Σ' όσους κάνουν αίτηση, λέγεται προκαταβολικά, μόλις φτάσουν, ότι το πρόγραμμα θ' αναπτυχθεί απ' όλους μας, συμπεριλαμβανομένων των υπευθύνων. Τους ζητάμε να καθορίσουν οι ίδιοι τα δίδακτρά τους. Τους λέμε, όπως τα έχουν εκτιμήσει, τα έξοδα για

κάθε άτομο που πρέπει να καλυφθούν, προκειμένου να λειτουργήσει το Εργαστήριο. Τους ζητάμε να εξετάσουν το θέμα, σε σχέση με τη δική τους οικονομική κατάσταση και το τι μπορούν να προσφέρουν. Τότε αποφασίζουν τι θα πληρώσουν. Σ' ένα πρόσφατο Εργαστήριο δύο εβδομάδων, το προκαθορισμένο κόστος για κάθε άτομο ήταν 300 δολάρια. Μερικοί δεν πλήρωσαν τίποτε, οι περισσότεροι πλήρωσαν από 100 έως 400 δολάρια, ένα μέλος πλήρωσε πολύ περισσότερα κι ένα άτομο πλήρωσε 1200 δολάρια. Έτσι έχει συμβεί να έχουμε καταστραφεί ακόμη και οικονομικά. Η τόσο εκτενής αναφορά μου δίνει μια καλή εικόνα για το πώς το πρόσωπο παίρνει τη δική του υπεύθυνη απόφαση, όσον αφορά ένα πολύ βασικό ζήτημα, όπως είναι το οικονομικό.

Όταν φθάνουν αυτοί που παίρνουν μέρος στην ομάδα, σκοπός μας είναι ο ίδιος: να διατηρήσουμε στο άτομο τη δύναμη ή τη δυνατότητα που έχει να παίρνει αποφάσεις. Έτσι, διαλέγουν τα δωμάτιά τους, αποφασίζουν αν επιθυμούν να έχουν ξεχωριστό (άντρες - γυναίκες) ή μικτό μπάνιο, και συνέρχονται σε ολομέλεια, προκειμένου ν' αποφασίσουν πώς επιθυμούν να εκμεταλλευθούν το χρόνο τους στο Εργαστήριο. Στην αρχή οι συναντήσεις αυτές είναι συχνά γεμάτες από χάος και σύγχυση. Μερικές φορές οι σκοποί και οι ανάγκες αλληλοσυγκρούονται. Οι υπεύθυνοι δοκιμάζουν και ζουν αυτή τη σύγχυση μαζί με την ομάδα, σαν ισότιμα και, συνάμα, διευκολυντικά (facilitative) πρόσωπα.

Βαθμιαία, κάθε μέλος αντιλαμβάνεται ότι «Αυτό είναι το δικό μας Εργαστήριο. Έχω επιρροή σ' αυτό. Είμαι ένα σημαντικό μέλος του». Μ' αυτό τον τρόπο, προβάλλουν δοκιμαστικά σχέδια. Τα άτομα παίρνουν πρωτοβουλία για συγκρότηση μικρών ομάδων ή για την ικανοποίηση των αναγκών τους μέσα στη μεγάλη ομάδα. Μια οργανική διαδικασία αναπτύσσεται μέσα στην ομάδα και το Εργαστήριο βρίσκει την κατάλληλη μορφή του.

Έτσι τα άτομα διατηρούν τη δύναμή τους κι αρχίζουν να συνειδητοποιούν μια εσωτερική δύναμη, που δεν είχαν μέχρι τότε αντιληφθεί. Μερικές φορές το ν' ανακαλύψεις ότι «Εδώ έχω την ευκαιρία να παίρνω αποφάσεις για τον εαυτό μου», είναι κάτι που φοβίζει. Σαν συνέπεια, τα μέλη στην αρχή κατηγορούν συχνά τους υπεύθυνους για έλλειψη επαρκούς προγραμματισμού, δείχνοντας έτσι ότι η ομάδα είναι πρόθυμη να παραιτηθεί από τη δύναμή της. Μετά αντιλαμβάνονται τη δική τους δύναμη σαν όπλο κατά των άλλων. Παίρνουν αποφάσεις, για τις οποίες μετανοούν. Όπως τονίστηκε σε μια συνάντηση της κοινότητας, «κάθε συνέπεια από τη χρησιμοποίηση της δύναμής μου και από τη χρησιμοποίηση της δύναμής σου είναι προφανής κι ολοφάνερη». Αντιλαμβανόμαστε πόσο απίστευτα ανόμοιες

είναι οι απαιτήσεις και οι ανάγκες του ατόμου.

Παρ' όλα αυτά, πραγματοποιείται σιγά-σιγά μία εξέλιξη, η οποία για μένα είναι τόσο χαριτωμένη όσο κι ένα κομψοτέχνημα. Η ομάδα προσεγγίζει πιο πολύ τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων, που λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και τις επιθυμίες κάθε ατόμου. Αυτό δεν είναι συμβιβασμός, αλλά πρόθυμη αμοιβαία διευθέτηση. Σ' ένα Εργαστήριο μία απόφαση πάρθηκε με ψηφοφορία, η οποία, φυσικά, άφησε τη μειοψηφία δυσαρεστημένη. Αλλά ποτέ πια η ομάδα δεν το επανέλαβε, γιατί πάντα η ομάδα έχει την τάση να αποφεύγει την καταπίεση οποιουδήποτε. Αυτό εφαρμόζεται τόσο σε σημαντικές αποφάσεις, όσο και σε περιπτώσεις ενοχλητικών θεμάτων, όπως π.χ. το κάπνισμα κατά τη διάρκεια των συναντήσεων της κοινότητας. Ποικίλες έξυπνες λύσεις έχουν βρεθεί γι' αυτό το ζήτημα, έτσι ώστε να μη δημιουργούνται δυσκολίες ούτε στους καπνιστές ούτε στους μη καπνιστές.

Το να βγάζεις πολιτικά παραδείγματα σαν κι αυτά από τα Εργαστήρια, ίσως φαίνεται ασήμαντο. Αλλά πιστεύω ότι η πολιτική μας ιδεολογία φαίνεται καλύτερα στην καθημερινή μας συμπεριφορά, παρά στην ετικέτα του κόμματός μας ή στις πολύ διανοητικές αφηρημένες ιδέες.

Ας συνοψίσω, αν θέλετε, την πολιτική μου «ιδεολογία» σε πολύ λίγες λέξεις. Βρίσκω πως ο εαυτός μου είναι απόλυτα ικανοποιημένος πολιτικά:

- Όταν κάθε άτομο βοηθιέται να συνειδητοποιήσει την εξουσία και τη δύναμη που έχει.
- Όταν κάθε άτομο συμμετέχει ολόψυχα και υπεύθυνα σε κάθε απόφαση που το αφορά.
- Όταν τα μέλη της ομάδας μαθαίνουν πως το μοίρασμα της εξουσίας είναι πιο ικανοποιητικό από την προσπάθεια να τη χρησιμοποιείς για τον έλεγχο των άλλων.
- Όταν η ομάδα βρίσκει τρόπους να παίρνει αποφάσεις, που ικανοποιούν τις ανάγκες και τις επιθυμίες κάθε ατόμου.
- Όταν κάθε μέλος της ομάδας συνειδητοποιεί τις συνέπειες, που θα έχει μια απόφαση για κάθε μέλος της ομάδας και για τον έξω κόσμο.
- Όταν κάθε πρόσωπο προωθεί την εφαρμογή μιας απόφασης της ομάδας με τον αυτοέλεγχο της συμπεριφοράς του.
- Όταν κάθε άτομο αισθάνεται να μεγαλώνει ολοένα και περισσότερο η δύναμή του.
- Όταν κάθε άτομο, και η ομάδα σαν σύνολο, είναι ευλύγιστο, ανοιχτό σε αλλαγές και θεωρεί ότι προηγούμενες αποφάσεις μπορούν πάντα να αναθεωρηθούν.

Είμαι σίγουρος ότι πολλοί από σας θεωρείτε αυτές τις θέσεις σαν

απελπιστικά ιδεαλιστικές. Αλλά κατά την εμπειρία μου, ειδικά όταν εξασφαλίζεται στην ομάδα ένα κατάλληλο διευκολυντικό κλίμα, τα μέλη έχουν την τάση να συμπεριφέρονται όπως περίπου περιέγραψα.

Σε μερικά από τα γραπτά μου, ιδιαίτερα δε σ' ένα πρόσφατο βιβλίο μου, *Ο Καρλ Ρότζερς για τη δύναμη του προσώπου* (Carl Rogers on Personal Power), έχω δώσει παραδείγματα, που δείχνουν την αποτελεσματικότητα αυτού του είδους της πολιτικής στη σχέση του γάμου, στην οικογένεια, στα σχολεία, στα εργαστήρια, στη διεύθυνση μιας επιχείρησης. Δεν ξέρω κανένα πολιτικό κόμμα ή κυβέρνηση που να λειτουργεί ακριβώς πάνω σ' αυτές τις βάσεις. Πιστεύω όμως ότι πράγματι υπάρχει η τάση για μεγαλύτερη συμμετοχή στη διακυβέρνηση και μια αυξανόμενη δυσπιστία προς τους αυταρχικούς θεσμούς κάθε είδους, και γι' αυτό δεν απελπίζομαι.

Αυτή η πολιτική πίστη μου δε δημιουργήθηκε από κάποια πολιτική εξάρτηση ή από κάποια γενική ιδεολογία. Θεμελιώθηκε μέσα από την εμπειρία μου, στην οποία ανακάλυψα πόσο πλούσιο σε ανταμοιβή ήταν να εμπιστεύεσαι πρόσωπα, που διέθεταν εξουσία και υπεύθυνη ελευθερία εκλογής.

Αλλά καθώς παρατηρώ γύρω μου, βρίσκω υποστήριξη των απόψεών μου στα πιο ανόμοια μέρη. Βρίσκω αυτές τις απόψεις ενισχυμένες από τα «Πειραματικά Εργαστήρια» της εταιρίας Πρόκτορ και Γκαμπλ, όπου εμπιστεύθηκαν στους εργάτες το δικαίωμα να παίρνουν αποφάσεις και να είναι υπεύθυνοι. Διάβασα προσεκτικά τα *ανδραγαθήματα «Επιδρομείς του Κάρλσον»* στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, κι έχω κι εγώ παρατηρήσει το πλήρωμα των βομβαρδιστικών αεροπλάνων στον ίδιο πόλεμο. Σε κάθε περίπτωση οι πιο εκπληκτικές επιτυχίες ήρθαν, όταν η ιεραρχική εξουσία παραμερίστηκε και κάθε άτομο έγινε υπεύθυνο στο να συνεισφέρει ό,τι μπορούσε στην επιχείρηση. Διαβάζω για το αξιοσημείωτο άλμα προς τη δημιουργικότητα και παραγωγικότητα στα πρώτα χρόνια της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας του Μάο Τσε Τουνγκ, όπου εδραιώθηκε η εμπιστοσύνη για τους αγρότες και τους εργάτες και τους παραχωρήθηκε αρκετή αυτονομία.

Φαίνεται να είναι αλήθεια, μέσα από την πείρα τη δική μου και άλλων, ότι κάθε πρόσωπο έχει καταπληκτικές ικανότητες για μάθηση, για επιτυχία, για δημιουργική λύση προβλημάτων, για πειθαρχημένη προσπάθεια προς ένα σκοπό. Όλες αυτές οι ικανότητες εμφανίζονται απελευθερωμένες στην πολιτική ατμόσφαιρα που περιέγραψα.

Η πολιτική μου τοποθέτηση είναι ιδεαλιστική και ριζοσπαστική. Αλλά από την εμπειρία τη δική μου και των άλλων φαίνεται ότι καταπληκτικές δυνατότητες δημιουργίας καρποφορούν, όταν τα άτομα είναι ικανά, έστω και

εν μέρει, αυτές τις πολιτικές αρχές να τις θέσουν σε εφαρμογή.

Απόδοση από το Αγγλικό
N. & N. Παϊζη - Α. Κοσμόπουλος